

TOMÁŠ STINGL: Asijská ulice - fascinující amfiteátr

Author: Tomáš Stingl | Published: 25.04.2008

Úzká, tak úzká

Zkuste si nejdřív představit takovou typickou asijskou ulici bez lidí a bez všeho toho hektického pohybu, zvuků, barev, vůní. Tak ji asi často nevidíte. Snad jedině někdy po ránu, když město dospává předešlou bujarou noc a metaři před sebou pozvolna hrnou hory odpadků. Tou dobou spatříte ulici obnaženou, osiřelou a popravdě nepříliš vábnou. V tu chvíli je jen vyprahlým korytem řeky, působí stejně smutně a prázdně. Ale uděláte si představu o jejích parametrech, což je jindy skoro nemožné.

Co zjistíte? Předně, ulice je mnohdy překvapivě úzká. Což vás o to víc zarazí při pomyšlení, co vše se do ní v době špičky vměstná. Šest, osm, deset metrů? I to stačí některým třídám v Bombaji, Dháce nebo Šanghaji, aby se zařadily mezi hlavní osy města. Stejně tak přiléhající domy vás příliš neohromí. Uvidíte třeba nevysoké, třípodlažní budovy. Hranaté, z betonu, ve fázi věčné nedostavěnosti. Ze zdi čouhají zrezivělé dráty, v horních oknech chybí sklo. Špinavou omítku a celkovou nečistou šed' takového domu zachraňují jen nejrůznější reklamní poutače a vývěsky. Ty dávají domům alespoň jistou barevnost a pestrost.

Domy srostlé s ulicí

Ovšem domy jsou v některých asijských lokalitách prostě jen nezajímavým břehem řeky. To důležité se totiž děje v prostoru mezi nimi, přímo na ulici. Ta je obchodem, kanceláří, restaurací, dokonce i obývákem a večer také zábavním varieté. Tisícům chudších obyvatel indického Dillí nebo kambodžského Phnom Penhu je i ložnicí, lidé spějí mnohdy přímo ve svých rikšách nebo složených stáncích.

Spodní patra okolních domů tvoří obvykle obchůdky o jediné velké místnosti, přičemž čelní stěna se vyklápí do ulice jako pult nebo výkladní skříň. Když se tedy město začíná po ránu probouzet, přízemí okolních domů jakoby vyhrězává dovnitř ulice včetně záplavy zboží od laciné elektroniky až po pestrobarevné šaty sárí.

A teprve teď to pomalu začne. Zdánlivě odnikud se vynořují stále větší a větší davy lidí. Mezi nimi stánky s jídlem, nejrůznější vozítka, auta, motorky. V odpoledních a večerních hodinách začíná být přirovnání k řece ještě přiléhavější, zvláště pokud seberete odvahu a pokusíte se proud lidí „přeplavat“ z jedné strany ulice na druhou. Proud vás strhne s sebou, zbaví vás svobodné vůle a bude vás unášet něžně leč nekompromisně pryč. Musíte hledat dočasné tišiny, které se tvoří při výklencích zdí či pultech krámků.

Vyplatí se také držet se v brázdě za zkušenými domorodci, kteří se umějí ulicí prodírat s udivující suverenitou a ladností i v těch nejhustších tlačenicích.

Právě v těchto momentech budete pocítovat téměř příjemnou klaustrofobii, jako byste byli jen součástí organického tělesa svíraného úzkým stiskem okolních budov. Extrémním příkladem jsou například některé uličky China Townu v Bangkoku. Opticky se zdá, že čím užší jsou, tím rychleji jimi proud těl a vozidel protéká.

Přestože to neustále vypadá, že se tyto třídy musejí zákonitě co chvíli ucpat, stává se to relativně zřídka. I pak si Asijci vědí rady. V kambodžském Phnom Penhu jsem byl svědkem neuvěřitelné dopravní zácpy, kdy se na jedné z ústředních křižovatek města onen všesměrný pohyb přece jen na moment bezmocně zastavil. Proudý mopedů, aut a zástupy lidí se zauzlily tak dokonale, že se zdánlivě nikdo nemohl pohnout ani o píd' žádným směrem. Od stánku s pečivem se ale líně odlepil policista, který do té chvíle kalamitu jen ospale a nečinně pozoroval. Začal hvízdát na píšťalku, dirigovat řidiče, popohánět chodce. Během minuty se zdařilo nemožné. Ulice se dala znovu do pohybu, davy opět plynule proudily a zívající policista se mohl zase znuděně odkolíbat do ústraní.

Restaurace stokrát stejně

Do vzezření Ulice se navíc notně promítá jedna asijská zvláštnost. Obchody se stejným towarem nebo provozovny nabízející obdobný typ služeb se koncentrují na jedno místo. Běžně tak najdete třídu, kde vedle sebe stojí deset úplně stejných prodejen šatů. O kus dál je zase úsek se samými holiči a za rohem pro změnu jedna restaurace vedle druhé. Zákazník ví, na které nároží zajít, když potřebuje nové boty, kam pro dobré ovoce, kde mu zkrátí vous.

Tyto klastry obchodů dávají mimo jiné svébytný charakter zástavbě v jednotlivých čtvrtích. Temné, olejově špinavé, harampádím zabarikádované dílny najdete ve čtvrti Dháky, kde se koncentrují opraváři motorek. V indickém Džajpuru uvidíte vedle sebe mnoho vykachlíkovaných, poloprázdných, do ulice otevřených místností. Ač připomínají spíš prázdný sál na patologii, jsou ve skutečnosti tradičními vývařovny, kde se lze levně a přitom skvěle najíst, byť v jednoduchých prostorách. V bangkokské čtvrti Pat Pong, která se proslavila obrovskou koncentrací erotických služeb a nočních klubů, skýtají členitá průčelí domů mnoho šedých zákoutí. Tmavé vchody vedou do útrob podniků, kde čeká návštěvníka přiměřeně šokující program.

Noc jí sluší

Poloprázdná a za denního světla může asijská ulice působit nehezky. Do té pravé kondice a působivosti se ovšem dostává ve večerních a nočních hodinách, kdy jí prochází nejvíce lidí a kdy začíná doopravdy žít. Teprve kakofonie zvuků, vůní ve stáncích prodávaných a ihned konzumovaných pochoutek a měkké rozhraní světla a stínů vytváří unikátní atmosféru, která svou patinou zkrášluje i jinak nehezku okolní architekturu.

Zajímavý je pohled přes hlavy davu dál ve směru ulice. Ta se táhne daleko a konec se nejistě ztrácí za proudící masou. Bezprostřední blízký prostor je orámován po stranách se klenoucími setmělými domy a seshora příkrovem disperzního světla. Někdy vzniká zvláštní pocit. Do krajnosti zahuštěné, semknuté prostranství vyvolává iluzi, jako byste nebyli pod širým nebem, nýbrž v uzavřeném kolotajícím prostoru.

Architektonické splývání

Ona zmíněná asijská Ulice má mnoho podob, v různých zemích a městech samozřejmě najdete spoustu lokalit, které vypadají jinak. Zvláštní ale je, že onen prvek neklidu, hektičnosti a pohybu je cítit zrovna tak v naleštěných moderních bulvárech Kuala Lumpuru, jako v starobylých uličkách Ágry. A nějakým nepojmenovatelným způsobem prostupuje tento prvek i do okolní zástavby. Zajímavé je i to, jak asijská Ulice bez problémů absorbuje a přisvojuje si i cizí architektonické prvky. Mnohdy uvidíte stavební pozůstatky britského či francouzského koloniálního panství a hned vedle tradiční buddhistické nebo hinduistické stavby. Vše ale nenásilně splývá do celistvých kulís, které jsou stejně jen zadní projekcí za tím důležitějším. Tedy za divadlem odehrávajícím se donekonečna v otevřeném amfiteátru asijské ulice.

Fotografie:

1. Bombaj. Typická indická ulice - davy lidí, spousta obchůdků, barvitě reklamní vývěsky. Mezi ušmudlanými okolními domy se napínají tisícovky drátů elektrického vedení.
2. Dháka. V hlavním městě Bangladéše zaplňuje ulice obrovské množství bezmotorových cyklorikš. Podle některých údajů jich tam jezdí přes 600 tisíc.
3. Phnom Penh. Metropoli Kambodže často zasahují tropické lijáky. Kanalizace v mnoha částech města neexistuje nebo selhává. Na ulici se tak během několika minut dokáže vytvořit i 20 centimetrů vysoký vodní sloupec. Metafora o ulici připomínající řeku v tu chvíli platí doslovně.

25.04.2008 10:48, Tomáš Stingl